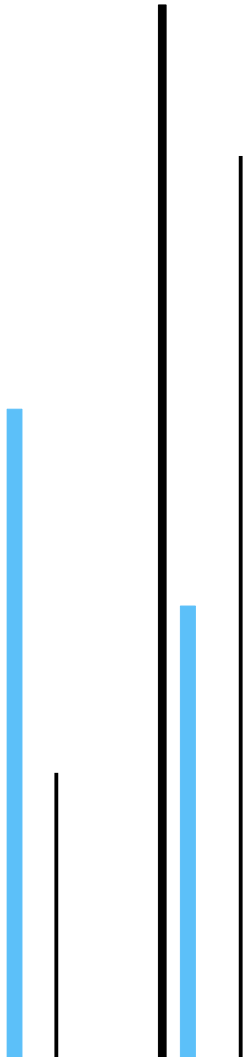

COLLAND ARBEIDSMARKT 2022

Arbeidsmarktstructuur sector
agrarisch en groen in beeld

Colland Arbeidsmarkt 2022

Uitgevoerd in opdracht van Stichting Colland Arbeidsmarkt

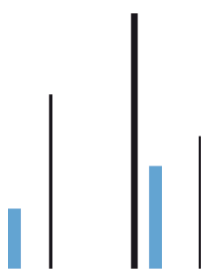
Mark Grotenhuis, Tobias Molenaar, Bojan Tomic en René van Hulle

28 november 2022 | r2022-0037MGR | 21307 AIS Colland 2022

ABF Research | Verwersdijk 8 | 2611 NH | Delft | 015 - 27 99 300

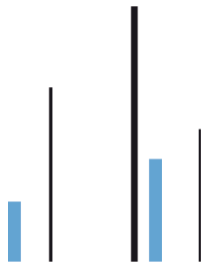
Copyright ABF Research 2022

De informatie in dit rapport is met de grootste zorg samengesteld. ABF Research aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten, onnauwkeurigheden of onvolledigheden. Het gebruik van (onderdelen van) dit rapport is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
1 Inleiding	3
2 Profiel van de sector	5
2.1 Omvang & ontwikkeling.....	5
2.2 Samenstelling werknemers	10
2.3 Arbeidsmobiliteit	15
3 Sector in perspectief	17
3.1 Economische vooruitzichten.....	17
3.2 Stikstofproblematiek	18
3.3 Arbeidsmarktspanning.....	20
4 Agrarisch en groen onderwijs	23
4.1 Omvang & ontwikkeling.....	23
4.2 Aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt.....	26
5 Sectoren in beeld	29
Werkgevers- en werknemersorganisaties	31

Voorwoord

Het bestuur van Colland Arbeidsmarkt heeft dit jaar weer het tweejaarlijks onderzoek laten uitvoeren om actuele arbeidsmarktgegevens te verzamelen. Doel is het ondersteunen van beleidsvorming door sociale partners in de agrarische en groene sectoren.

Net als de vorige keer is er, onder strikte waarborgen voor privacy, gebruik gemaakt van de CBS-microbestanden. Dit is een goede aanvulling gebleken op de vragen die in het kader van het onderzoek zijn gesteld aan werkgevers en zelfstandige ondernemers (in het rapport “niet-werknemers” genoemd). Het gebruik van de CBS-microbestanden komt de betrouwbaarheid van de cijfers ten goede. Ten opzichte van de informatie uit 2020 is meer informatie beschikbaar op regionaal niveau in het digitale informatiesysteem.

Dit samenvattende rapport is een aanvulling op het online informatiesysteem op onze website. De website en het rapport geven een actueel beeld van de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt van de agrarische en groene sectoren. Duidelijk is dat over het geheel genomen, sprake is van een gezonde en nog steeds groeiende sector met een grote bijdrage aan de Nederlandse economie.

In het rapport is zo veel mogelijk aangesloten bij reeds beschikbare informatie van Colland Arbeidsmarkt (de zogeheten factsheets) en overige vrij verkrijgbare arbeidsmarktgegevens. De informatie in deze jaarlijks gepubliceerde factsheets is in dit rapport aangevuld met extra informatie over mobiliteit, opleiding en ontwikkeling en met inschattingen van wat bedrijven met werknemers in de nabije toekomst verwachten.

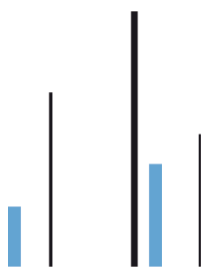
Het rapport wordt ter bespreking aangeboden aan de afzonderlijke sectoren via de sectorcommissies van Colland Arbeidsmarkt. Zij kunnen de informatie uit dit rapport gebruiken bij hun op de arbeidsmarkt gerichte beleidsvorming en het plannen van activiteiten. Wij nodigen de sectoren en sectorcommissies tevens uit om met name hoofdstuk 3 (De sector in perspectief) voor zichzelf aan te vullen met eigen bevindingen en, indien zij dat wensen, daarover ook te publiceren.

Wij bedanken de leden van de begeleidingscommissie, de onderzoekers van ABF Research en het Colland Bestuursbureau voor de plezierige samenwerking en de soms diepgravende en fundamentele discussies wat uiteindelijk heeft geresulteerd in het rapport wat u nu in handen heeft.

Wij vertrouwen erop dat Colland Arbeidsmarkt met dit rapport een kwalitatief goede bijdrage levert aan inzicht en beleidsvorming op het gebied van arbeidsmarkt in uw sector, regio en/of bedrijf.

Alie Dijkstra
Jeroen Warnaar
Voorzitters Colland Arbeidsmarkt

1

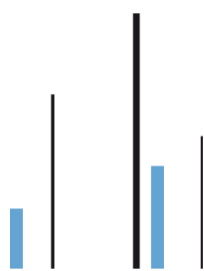
Inleiding

Het bestuur van Colland Arbeidsmarkt heeft na eerdere onderzoeken in 2014, 2016, 2018 en 2020 dit jaar voor de vijfde keer een onderzoek laten uitvoeren om actuele arbeidsmarktgegevens te verzamelen. Doel is het ondersteunen van beleidsvorming door sociale partners in de agrarische en groene sectoren. Net als twee jaar geleden zijn alle uitkomsten opgenomen in een online informatiesysteem waarin de belangrijkste indicatoren worden gepresenteerd en alle cijfers per (deel)sector opgezocht kunnen worden: <https://www.collandarbeidsmarkt.nl/dashboard/>. Dit rapport bevat een kernachtige weergave met de meest opvallende uitkomsten en ontwikkelingen. De uitkomsten zijn waar mogelijk in perspectief geplaatst van algemene trends en ontwikkelingen die in Nederland en op de gehele Nederlandse arbeidsmarkt plaatsvinden.

In het rapport wordt informatie over de arbeidsmarkt van erkende bronhouders zoals CBS en DUO gecombineerd met het Colland-bedrijvenregister. De informatie uit de gebruikte bronnen wordt daarnaast verrijkt met de uitkomsten van een enquête onder agrarische en groene bedrijven waaraan 5.600 bedrijven hebben deelgenomen. Op deze wijze kan het rapport in combinatie met het online informatiesysteem de werknemers-, werkgevers- en brancheorganisaties helpen de gewenste sturing te geven aan de arbeidsmarkt. Hiermee wordt bijgedragen aan een evenwichtige en toekomstbestendige agrarische en groene arbeidsmarkt.

Het arbeidsmarktonderzoek voor de agrarische en groene sector is een initiatief van arbeidsmarkt- en ontwikkelingsfonds Colland Arbeidsmarkt. Dit fonds, opgericht door werkgevers- en werknemersorganisaties in de sector, werkt aan de duurzame inzetbaarheid van werknemers en levert een bijdrage aan een optimale werking van de arbeidsmarkt in de agrarische en groene sectoren. Het onderzoek van Colland Arbeidsmarkt wordt gesteund door de werkgevers- en werknemersorganisaties: AVIH, Anthos, CNV Vakmensen, COBK, CUMELA Nederland, FNV, Glastuinbouw Nederland, HZC, KAVB, LTO Nederland, LTO Noord, LLTB, NFO, POV, Plantum, VBNE, VHG, VLBO, WAB en ZLTO.

2

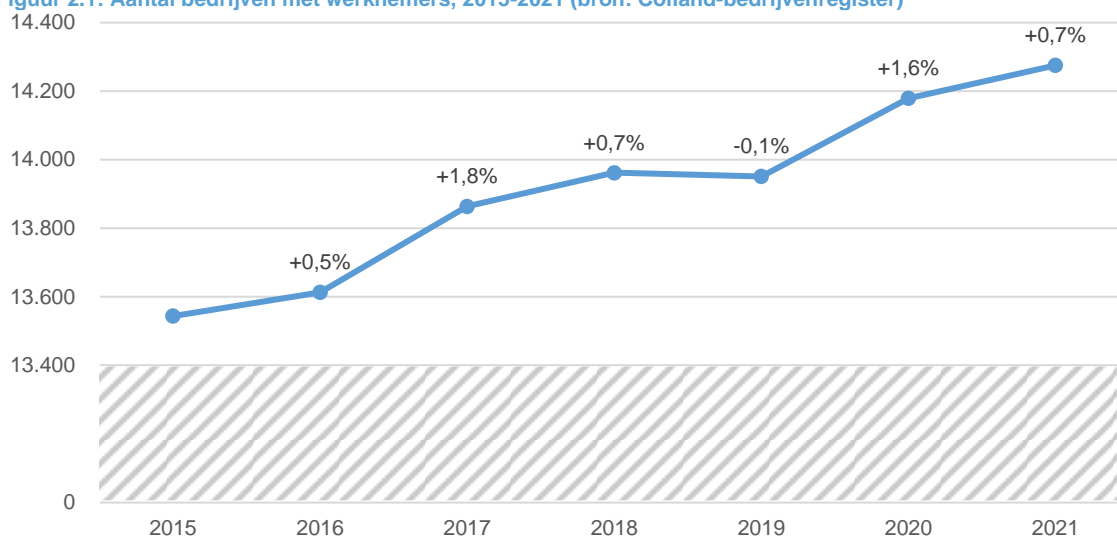
Profiel van de sector

2.1 Omvang & ontwikkeling

Bedrijven

Eind 2021 waren er 14.280 bedrijven met werknemers actief in de agrarische en groene sector. Het aantal bedrijven is tussen 31 december 2015 en 31 december 2021 ieder jaar gestegen (gemiddeld met 0,9 procent per jaar), behalve in het jaar 2019. Toen was sprake van een zeer kleine, te verwaarlozen daling.

Figuur 2.1: Aantal bedrijven met werknemers, 2015-2021 (bron: Colland-bedrijvenregister)

Arbeidskrachten

De agrarische en groene sector kenmerkt zich door een sterk wisselende omvang van het arbeidsvolume per seizoen en de ruime flexibele schil. In de wintermaanden geldt voor de meeste sectoren dat het aantal arbeidskrachten het laagst is. Het aantal werknemers op de loonlijst¹ op 31 december, het aantal niet-werknemers (zelfstandigen)² en het aantal arbeidskrachten die buiten de piekperioden niet op de loonlijst staan, vertegenwoordigen samen het structurele arbeidsvolume van de sector. Dit komt neer op in totaal 312.000 arbeidskrachten. Ruim de helft (173.000 arbeidskrachten) van deze groep werkt via één van de eerder genoemde 14.280 bedrijven. Dit kan in loondienst zijn of via inhuur. De andere arbeidskrachten zijn de zelfstandigen die vallen onder de niet-werknemers, of arbeidskrachten niet op de loonlijst die via deze niet-werknemers werken. 28 procent van de werknemers op de loonlijst heeft een contract voor bepaalde tijd. Samen met de arbeidskrachten die niet op de loonlijst staan, betekent dat de flexibele schil van het structurele arbeidsvolume bestaat uit 104.000 arbeidskrachten (33 procent van het totaal).

¹ Werknemers op de loonlijst zijn geteld op basis van unieke dienstverbanden. Eén persoon kan meerdere dienstverbanden hebben en daardoor meerdere keren meegeteld worden.

² Niet-werknemers (ook wel zelfstandigen of bedrijven zonder werknemers genoemd) zijn personen die als zzp'er of als directeur-groootaandeelhouder actief zijn bij een bedrijf dat volgens de Standaard Bedrijfsindeling van het CBS hoort tot de agrarische en groene sector.

Tabel 2.1: Aantal arbeidskrachten per type arbeidskracht, structureel werkzaam bij bedrijven met werknemers en bij niet-werknemers (zelfstandigen) naar sector, 2021 (grijs: indicatief, bron: Colland-bedrijvenregister, CBS-microbestanden en Bedrijvenenquête 2022)

	A. Werknemers op de loonlijst (31-12)	B. Arbeidskrachten niet op de loonlijst (structureel) bij bedrijven met werknemers	C. Niet-werknemers (zelfstandigen) ²	D. Arbeidskrachten niet op de loonlijst (structureel) bij niet-werknemers (zelfstandigen)	E. Totaal arbeidskrachten structureel
1. Groen, Grond en Infrastructuur	24.600	4.400	13.200	2.600	44.900
2. Bos en natuurbeheer	2.700	500	600	3.400	7.100
3. Bedrijfsverzorging	1.900	2.100	0	0	4.100
4. Hoveniers	23.500	5.500	14.300	6.000	49.300
5. Paddenstoelenteelt	2.200	600	200	700	3.700
6. Dierhouderij	10.300	2.900	53.900	1.400	68.400
7. Glastuinbouw	34.400	19.300	5.200	7.800	66.600
8. Open teelten landbouw	4.200	1.600	15.700	400	21.800
9. Open teelten tuinbouw	10.900	3.300	6.400	1.300	21.900
10. Open teelten bloembollen	4.200	1.300	1.500	300	7.300
11. Open teelten boomkwekerij	10.100	1.500	3.600	400	15.600
12. Groothandel in bloembollen	1.500	200	0	100	1.800
13. Groenvoederdrogerijen	100	0	0	0	100
Totaal	131.000	43.000	115.000	24.000	312.000

Tabel 2.2: Aantal arbeidskrachten per type arbeidskracht, tijdens de piekperiode werkzaam bij bedrijven met werknemers en bij niet-werknemers (zelfstandigen) naar sector, 2021 (grijs: indicatief, bron: Colland-bedrijvenregister, CBS-microbestanden en Bedrijvenenquête 2022)

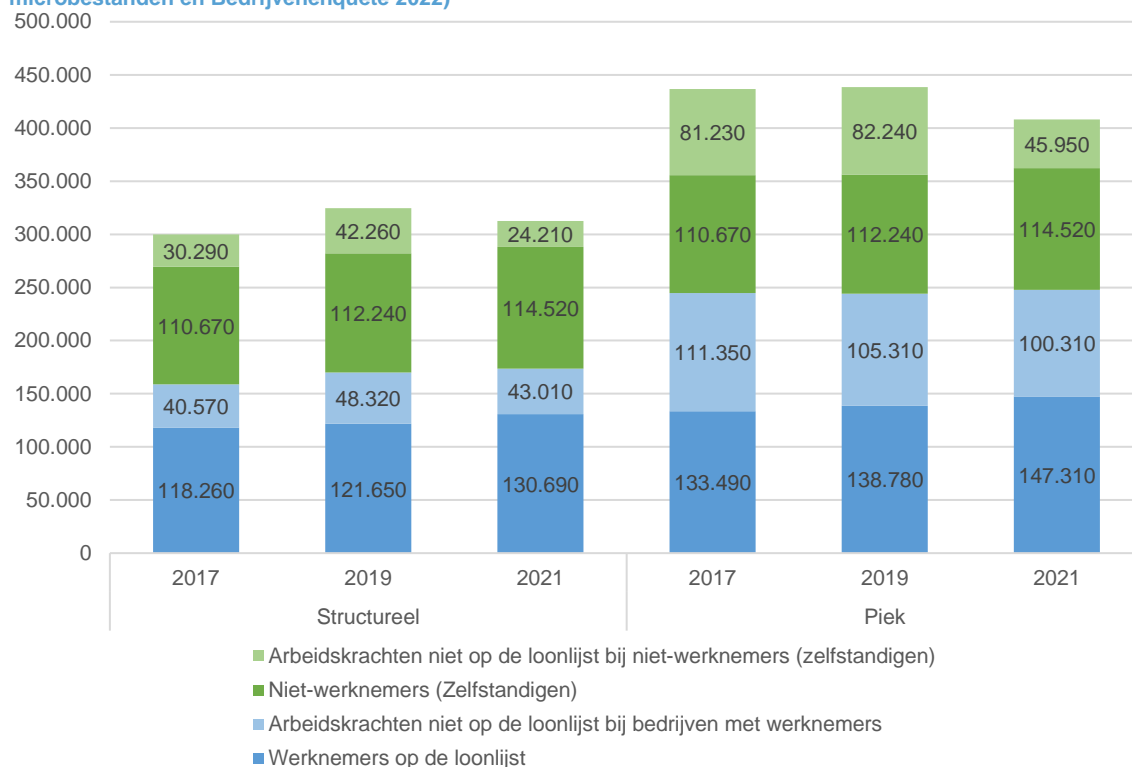
	A. Werknemers op de loonlijst (31-7)	B. Arbeidskrachten niet op de loonlijst (piekperiode) bij bedrijven met werknemers	C. Niet-werknemers (zelfstandigen) ²	D. Arbeidskrachten niet op de loonlijst (piekperiode) bij niet-werknemers (zelfstandigen)	E. Totaal arbeidskrachten piekperiode
1. Groen, Grond en Infrastructuur	24.800	9.800	13.200	4.700	52.500
2. Bos en natuurbeheer	2.800	700	600	3.500	7.600
3. Bedrijfsverzorging	1.800	2.200	0	0	3.900
4. Hoveniers	24.000	9.500	14.300	8.700	56.500
5. Paddenstoelenteelt	2.300	800	200	700	4.000
6. Dierhouderij	10.500	5.000	53.900	3.400	72.700
7. Glastuinbouw	38.700	41.900	5.200	14.800	100.600
8. Open teelten landbouw	5.100	6.100	15.700	1.300	28.100
9. Open teelten tuinbouw	17.800	11.500	6.400	5.000	40.700
10. Open teelten bloembollen	6.900	6.100	1.500	2.400	16.800
11. Open teelten boomkwekerij	11.000	5.000	3.600	1.400	21.000
12. Groothandel in bloembollen	1.600	1.800	0	100	3.500
13. Groenvoederdrogerijen	100	100	0	0	200
Totaal	147.000	100.000	115.000	46.000	408.000

² Niet-werknemers (ook wel zelfstandigen of bedrijven zonder werknemers genoemd) zijn personen die als zzp'er of als directeur-groootaandeelhouder actief zijn bij een bedrijf dat volgens de Standaard Bedrijfsindeling van het CBS hoort tot de agrarische en groene sector.

In de zomermaanden is de omvang van de agrarische en groene sector als geheel op zijn hoogtepunt³. Als wordt gekeken naar het aantal werknemers op de loonlijst op 31 juli, het aantal niet-werknemers (zelfstandigen) en het aantal arbeidskrachten niet op de loonlijst tijdens piekperiodes, dan zijn er 408.000 arbeidskrachten actief. Hiervan zijn 248.000 arbeidskrachten actief als werknemer of als arbeidskracht niet op de loonlijst via één van de bedrijven met werknemers. Het aantal arbeidskrachten ligt in de zomer 31 procent hoger in vergelijking met de winter. In de zomer heeft 34 procent van de werknemers op de loonlijst een contract voor bepaalde tijd. Samen met de arbeidskrachten die niet op de loonlijst staan vormt dit een flexibele schil van 196.000 arbeidskrachten tijdens de piekperiode (48 procent van het totaal).

Tussen 2017 en 2021 is het aantal werknemers op de loonlijst, zowel tijdens de piekperiode als structureel, met ongeveer 10 procent gestegen. Daarnaast is ook het aantal niet-werknemers (licht) gestegen. De afgelopen twee jaar is het aantal arbeidskrachten niet op de loonlijst, zowel tijdens de piekperiode als structureel, met ongeveer 5.000 gedaald. Dit betekent dat het structurele arbeidsvolume tussen 2019 en 2021 voor het totaal van de drie bovenstaande groepen is gestegen van 282.000 naar 288.000. Voor dezelfde groepen is het arbeidsvolume tijdens de piekperiode gestegen van 356.000 naar 362.000.

Figuur 2.2: Aantal arbeidskrachten structureel en tijdens de piekperiode werkzaam bij bedrijven met werknemers en bij niet-werknemers (zelfstandigen), 2017, 2019 en 2021 (bron: Colland-bedrijvenregister, CBS-microbestanden en Bedrijvenenquête 2022)

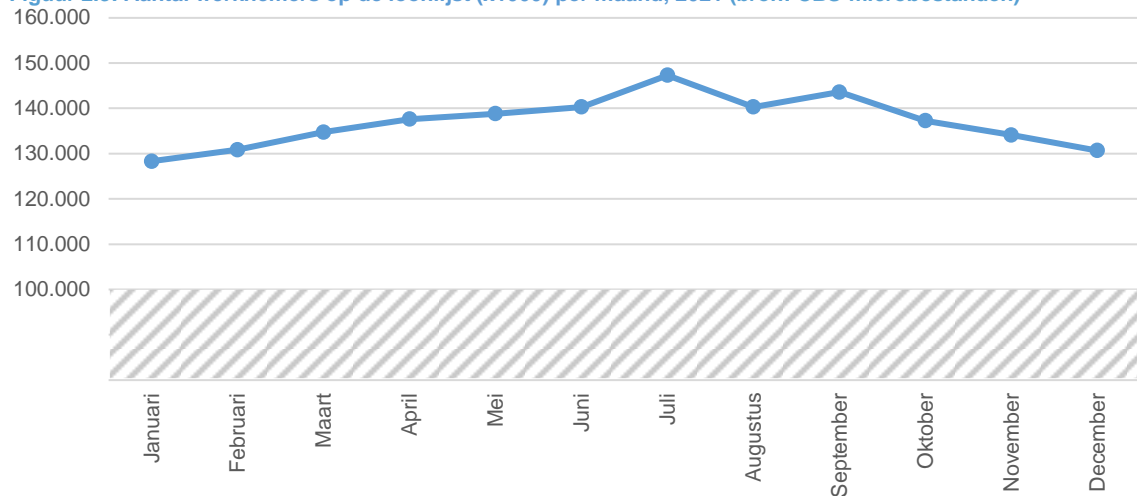
Bij de groep arbeidskrachten die niet op de loonlijst staat bij niet-werknemers, is tussen 2019 en 2021 sprake geweest van een flinke daling. Deze groep slook op structurele basis met 18.000 arbeidskrachten,

³ Ten behoeve van helderheid en overzichtelijkheid is de piekperiode voor alle sectoren op 31 juli gesteld. In sommige sectoren ligt het piekmoment in een andere periode.

voor de piekperioden is zelfs sprake van het dubbele. Door de daling bij de groep arbeidskrachten niet op de loonlijst bij niet-werknemers, is het structurele arbeidsvolume tussen 2019 en 2021 gedaald van 325.000 naar 312.000 arbeidskrachten, ondanks een toename van het totaal van de andere drie groepen. De daling van het aantal ingehuurd arbeidskrachten heeft gezorgd voor een afname van het aandeel van de flexibele schil (van 39 naar 33 procent van het totaal). Voor het arbeidsvolume tijdens de piekperiode is min of meer hetzelfde patroon te zien. Hier is het totaal aantal arbeidskrachten afgenomen van 431.000 naar 401.000, waarbij het aandeel van de flexibele schil is gedaald van 53 naar 46 procent.

Figuur 2.3 geeft met het aantal werknemers op de loonlijst per maand een goed beeld van hoe het arbeidsvolume zich gedurende het jaar ontwikkelt met een piek in juli en een dal in de wintermaanden.

Figuur 2.3: Aantal werknemers op de loonlijst (x1000) per maand, 2021 (bron: CBS-microbestanden)

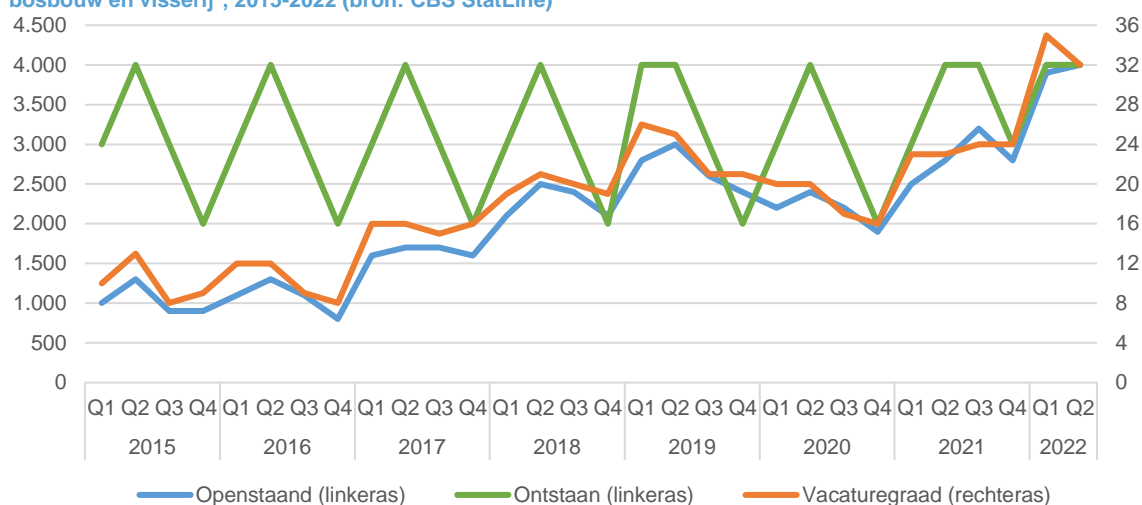

Vacatures

In 2021 waren er in totaal circa 20.320 vacatures voor werknemers op de loonlijst in de agrarische en groene sector (bedrijvenenquête 2021). Wat opvalt is de verschuiving van specifieke functies naar algemene of allround functies. Waar vacatures voor oogstmedewerker, teeltmedewerker en productiemedewerker 2 jaar geleden nog goed waren voor bijna de helft van het aantal vacatures, valt nu nog slechts een kwart van de vacatures in deze categorieën.

Figuur 2.4 geeft informatie over vacatures in de sector landbouw, bosbouw en visserij zoals gedefinieerd door het CBS. Deze sector wijkt af van de agrarische en groene sector zoals Colland deze omkadert, maar geeft desondanks een goed beeld van het ontstaan en ontwikkelen van vacatures.

Figuur 2.4: Aantal openstaande en ontstane vacatures en vacaturegraad⁴ per kwartaal in de landbouw, bosbouw en visserij⁵, 2015-2022 (bron: CBS StatLine)

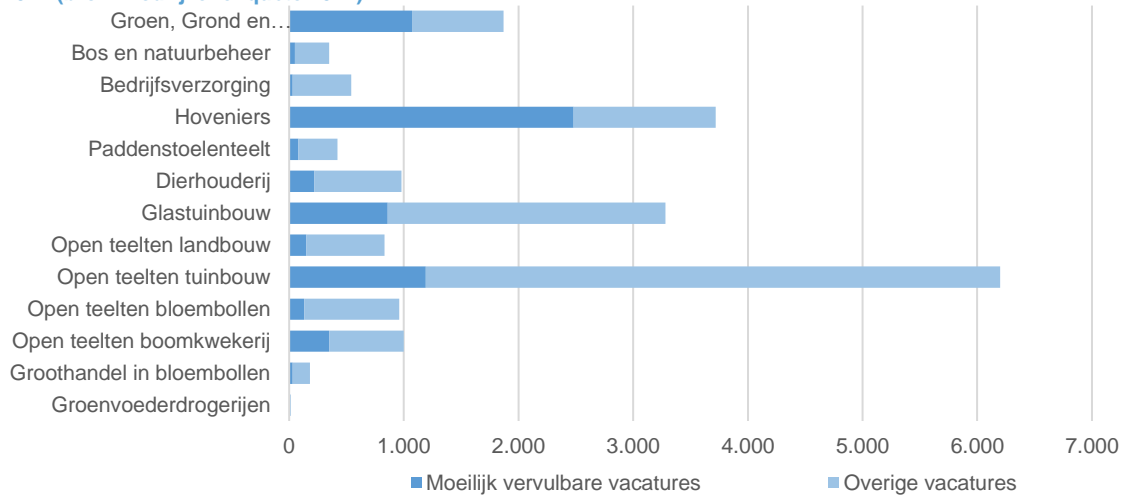
Uit het aantal openstaande en ontstane vacatures en de vacaturegraad per kwartaal voor de sector landbouw, bosbouw en visserij komt naar voren dat de meeste vacatures ontstaan in het tweede kwartaal en de minste in het vierde kwartaal. Dit sluit aan bij de seizoenseffecten die te zien zijn bij het arbeidsvolume. Daarnaast is ook te zien dat de vacaturegraad en het aantal openstaande vacatures de afgelopen jaren sterk zijn gestegen, maar dat de eerste twee kwartalen van 2022 er echt uitspringen. De vacaturegraad zit halverwege 2022 op een niveau dat in de recente geschiedenis nog nooit zo hoog is geweest.

Als er naar de absolute getallen wordt gekeken dan waren in 2021 de meeste vacatures in de sectoren open teelten tuinbouw (6.200), hoveniers (3.700) en glastuinbouw (3.300). Als naar het aantal vacatures ten opzichte van het aantal werknemers wordt gekeken, springt wederom de sector open teelten tuinbouw er uit. Ook de sectoren Bedrijfsverzorging en open teelten bloembollen hebben een hoog aandeel vacatures. In de sectoren Hoveniers en Groen, Grond en Infrastructuur geldt dat relatief de meeste vacatures moeilijk vervulbaar zijn. Voor de gehele agrarische en groene sector geldt dat voor ongeveer een derde van de vacatures. In 2019 gold dit nog voor slechts een kwart van de vacatures.

⁴ Vacaturegraad is het aantal openstaande vacatures per 1.000 werknemers op de loonlijst.

⁵ Dit betreft een sector die aan de hand van SBI-codering is gedefinieerd. De sector heeft een duidelijke overlap met de agrarische en groene sector.

Figuur 2.5: Aantal moeilijk vervulbare vacatures (langer dan 3 maanden open) en overige vacatures naar sector, 2021 (bron: Bedrijvenenquête 2021)

2.2 Samenstelling werknemers

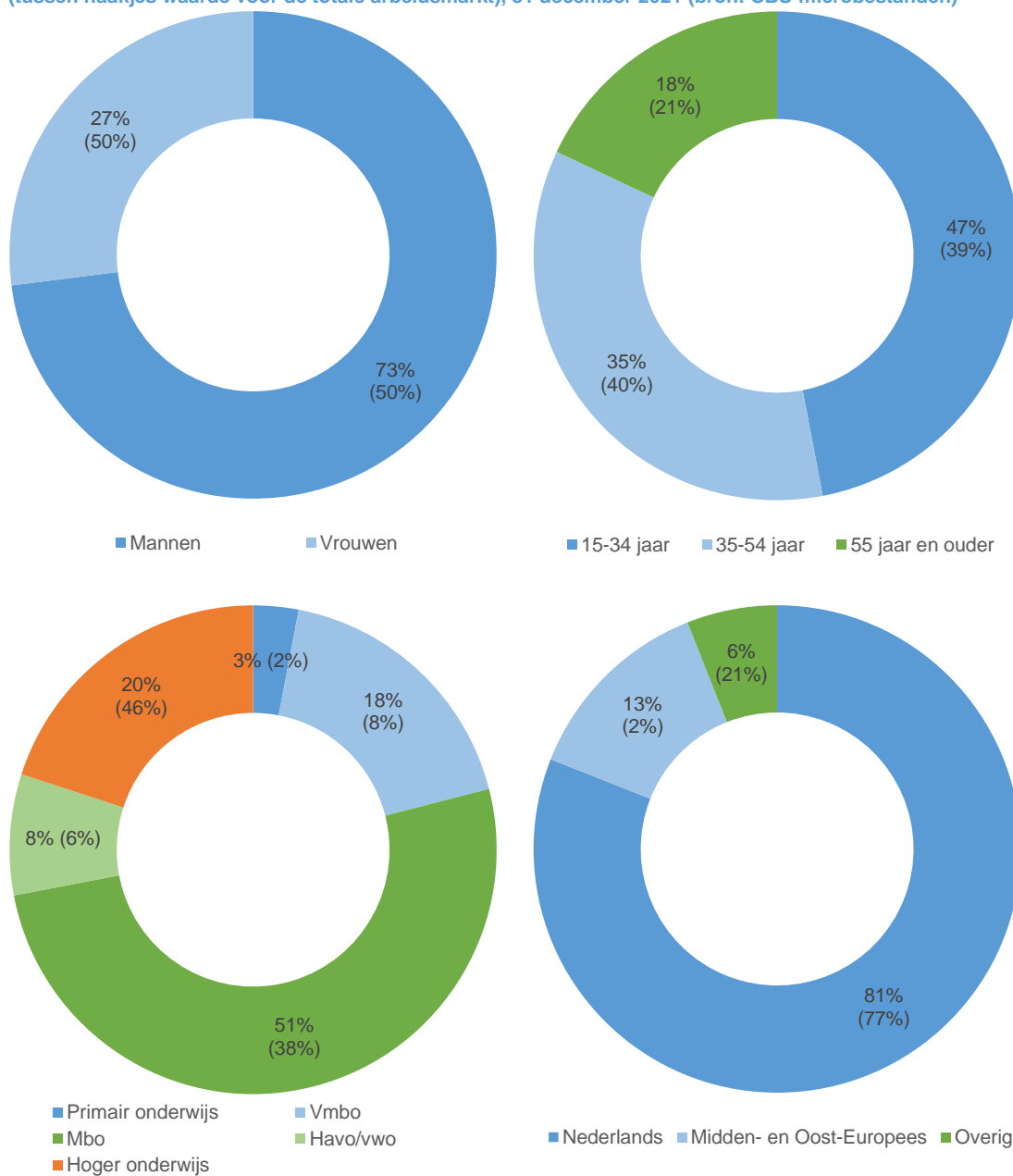
In deze paragraaf is gekeken naar de werknemers op de loonlijst op de peildatum 31 december tenzij anders aangegeven.

Persoonskenmerken

De agrarische en groene sector kenmerkt zich door het hoge aandeel mannen (73 procent tegenover 50 procent in de totale arbeidsmarkt), veel jongeren (47 procent tegenover 39 procent jonger dan 35 jaar), veel laag en praktisch opgeleiden (72 procent tegenover 48 procent) en veel werknemers met een Midden- en Oost-Europese nationaliteit (13 procent tegenover 2 procent). Het hoge aandeel mannen is vergelijkbaar met andere productiesectoren zoals industrie en bouw. Het hoge aandeel jongeren en de grote groep zonder startkwalificatie⁶ laat zich onder meer verklaren door de aard van een deel van de werkzaamheden. De jongeren met bijbanen volgen vaak nog een opleiding in het voortgezet onderwijs, middelbaar beroepsonderwijs of hoger onderwijs.

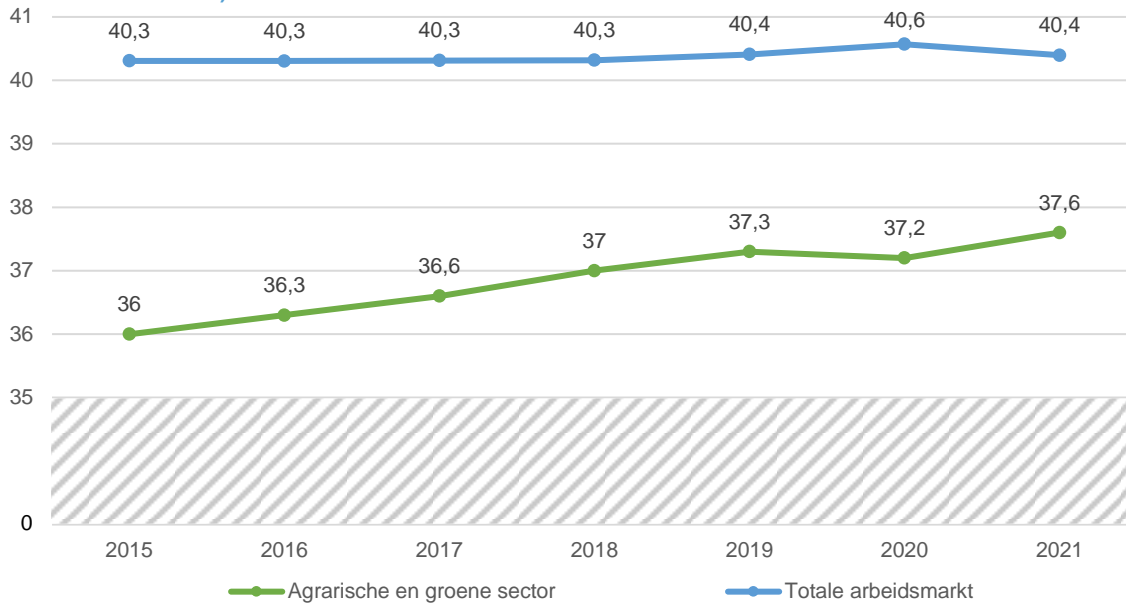
⁶ Een startkwalificatie betreft een opleiding van mbo niveau 2 of hoger, havo, vwo of hoger onderwijs als hoogst voltooide opleiding.

Figuur 2.6: Aandeel werknemers op de loonlijst per geslacht, leeftijdsklasse, opleidingsniveau en nationaliteit (tussen haakjes waarde voor de totale arbeidsmarkt), 31 december 2021 (bron: CBS-microbestanden)

De gemiddelde leeftijd in de sector is de afgelopen 6 jaar gemiddeld met ongeveer 3 maanden per jaar gestegen. Nog altijd is de gemiddelde leeftijd met 37 jaar en 8 maanden laag in vergelijking met de totale arbeidsmarkt (40 jaar en 5 maanden), maar het verschil is beduidend kleiner geworden (in de totale arbeidsmarkt is de gemiddelde leeftijd nagenoeg gelijk gebleven).

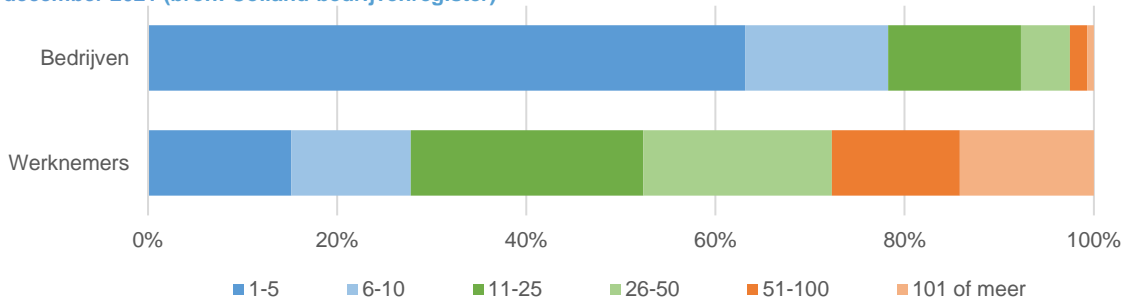
Figuur 2.7: Ontwikkeling gemiddelde leeftijd van werknemers op de loonlijst, 2015-2021, 31 december (bron: CBS-microbestanden)

Baankenmerken

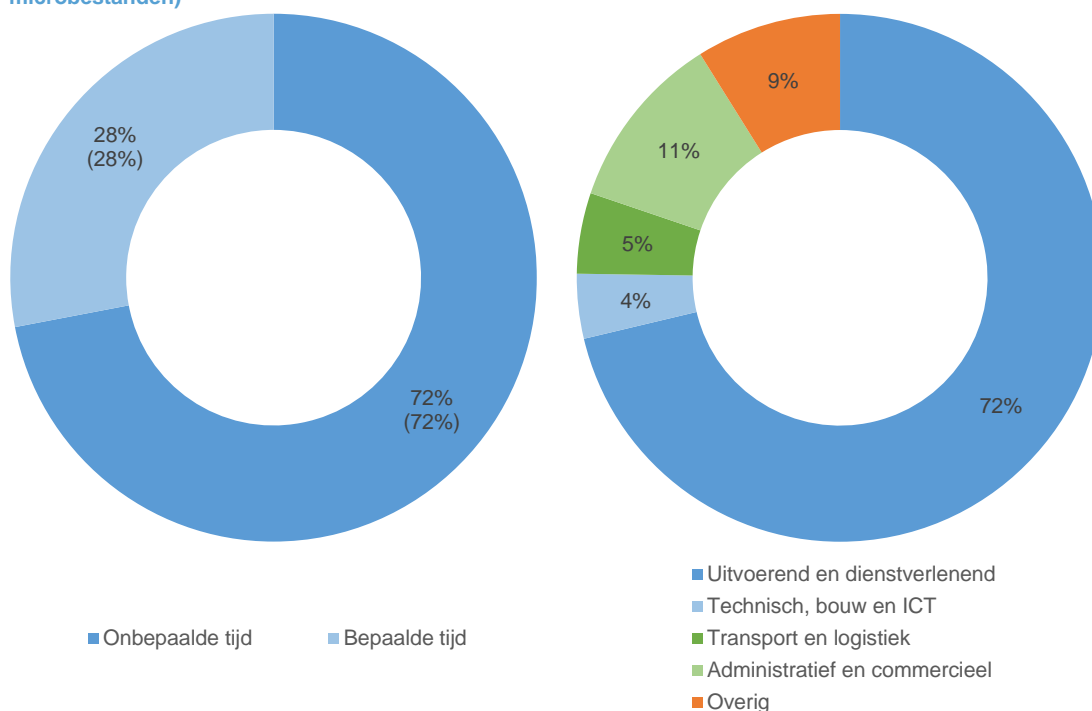
Van de bedrijven met werknemers heeft 63 procent 1 tot en met 5 werknemers in dienst, terwijl 15 procent van de werknemers bij een bedrijf van deze omvang werkt. In vergelijking met de totale arbeidsmarkt is het aandeel kleine bedrijven beperkt (bij de totale arbeidsmarkt valt 93 procent van de bedrijven en 6 procent van de werknemers in de categorie bedrijven met 1 tot en met 5 werknemers). 2,5 procent van de bedrijven heeft 51 of meer werknemers en 28 procent van de werknemers is actief bij bedrijven van deze omvang (totale arbeidsmarkt respectievelijk 1 procent en 72 procent). In de agrarische en groene sector zijn dus relatief veel middelgrote bedrijven actief, maar echt grote bedrijven (met meer dan 1.000 werknemers) zijn er niet of nauwelijks.

Figuur 2.8: Aandeel bedrijven met werknemers en werknemers op de loonlijst per bedrijfsgrootteklasse, 31 december 2021 (bron: Colland-bedrijvenregister)

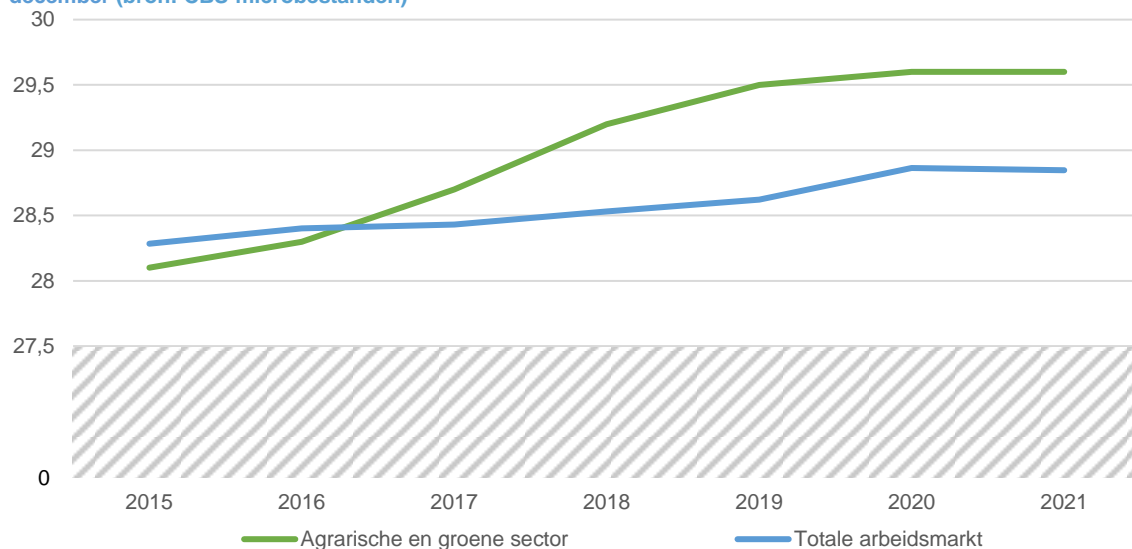
Van alle werknemers heeft 72 procent een contract voor onbepaalde tijd (ook wel vast contract genoemd). Dit is exact gelijk aan het beeld van de totale arbeidsmarkt. In vergelijking met andere productiesectoren (bouw en industrie) is het aandeel aan de lage kant, maar in vergelijking met andere sectoren met veel bijbanen (handel en horeca) is het aandeel juist weer hoog.

Figuur 2.9: Aandeel werknemers op de loonlijst per type contract en functie, 31 december 2021 (bron: CBS-microbestanden)

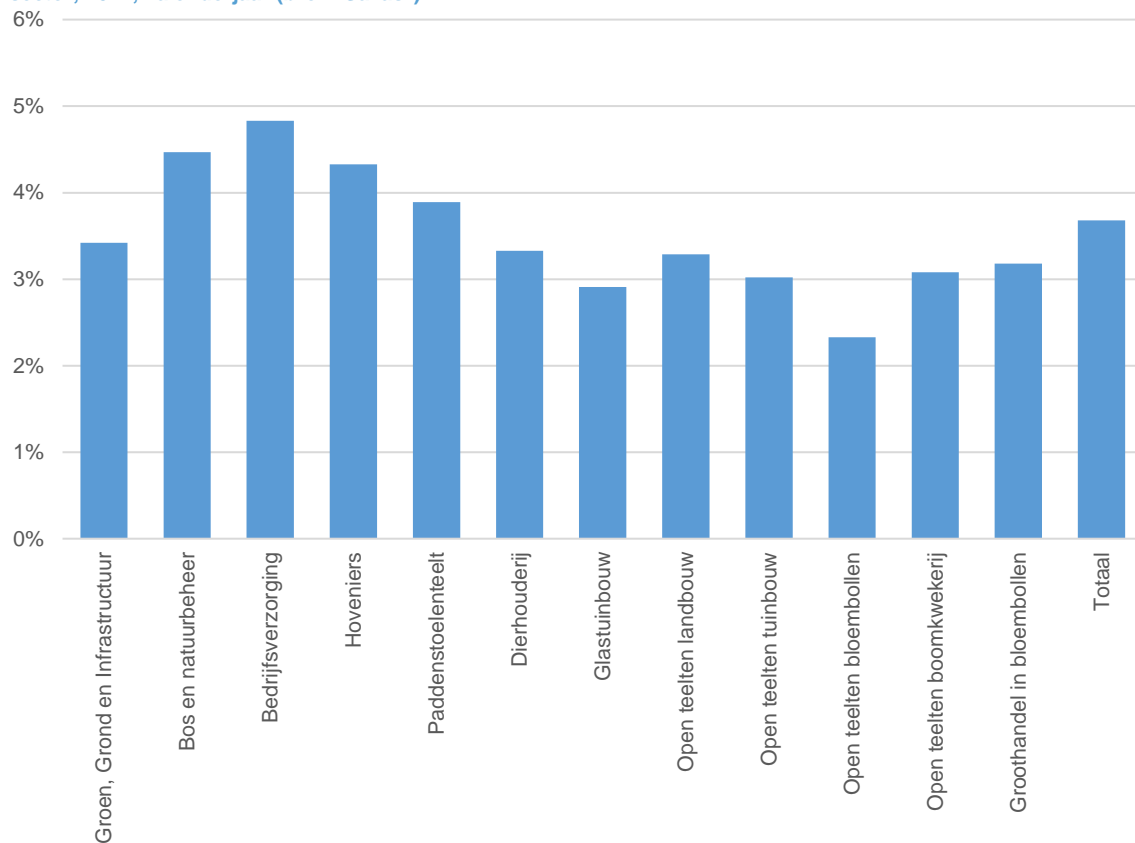
De gemiddelde duur van de werkweek is in de sector de afgelopen jaren sterk gestegen (van 28,1 uur in 2015 tot 29,6 uur in 2021). Bij de totale arbeidsmarkt is deze minder sterk gestegen. Dit zorgt ervoor dat de gemiddelde werkweek sinds 2017 langer is voor de agrarische en groene sector dan voor de totale arbeidsmarkt (28,8 uur in 2021).

Figuur 2.10: Ontwikkeling gemiddelde duur van de werkweek van werknemers op de loonlijst, 2015-2021, 31 december (bron: CBS-microbestanden)

Het ziekteverzuimpercentage in het eerste ziektejaar is tussen 2015 en 2021 gestegen van 2,9 procent naar 3,7 procent (inclusief het tweede jaar is dit respectievelijk 3,4 en 4,5 procent). In 2020 piekte het eerstejaars ziekteverzuim met 3,9 procent. Deze piek kan mogelijk verklaard worden door corona. In de cijfers van Sazas ligt het totale verzuimpercentage voor het jaar 2021 echter lager dan voor het jaar 2020. In de cijfers van het CBS voor de sector en landbouw en de totale arbeidsmarkt is juist een verder stijgend ziekteverzuim te zien. Dit draag er mede aan bij dat de agrarische en groene sector qua ziekteverzuim nog altijd gunstig afsteekt ten opzichte van andere sectoren en de totale arbeidsmarkt (ziekteverzuimpercentage o.b.v. een steekproefonderzoek van het CBS komt voor de sector Landbouw, bosbouw en visserij uit op 3,6 procent in 2021 en voor de totale arbeidsmarkt op 4,9 procent). De duur van het ziekteverzuim in het eerste ziektejaar is in de laatste jaren voor de agrarische en groene sector gestegen van zo'n 27 dagen naar bijna 30 dagen.

Figuur 2.11: Ziekteverzuimpercentage in uitsluitend het eerste ziektejaar van werknemers op de loonlijst naar sector, 2021, kalenderjaar (bron: Sazas⁷)

⁷ Sazas registreert het ziekteverzuim van een groot deel van de agrarische en groene bedrijven. In het rapport 'Analyse Ziekteverzuim In het Agrarisch en Groen Bedrijf' (jaaroverzicht 2021, april 2022) zijn kengetallen van deze registratie opgenomen. Dit is een intern rapport opgesteld door Stigas in opdracht van Sazas. De gegevens over ziekteverzuimpercentage zijn door Sazas beschikbaar gesteld voor het arbeidsmarktonderzoek Colland 2022.

2.3 Arbeidsmobiliteit

In paragraaf 2.1 is reeds besproken dat de sector wordt gekenmerkt door seizoensinvloeden. Dit betekent ook een relatief hoge arbeidsmobiliteit gedurende het jaar. In deze paragraaf is echter gekeken naar de arbeidsmobiliteit van de werknemers op de loonlijst met een meer structureel karakter door alleen te kijken naar de werknemers op de loonlijst die op 31 december van het betreffende of voorgaande jaar actief waren. Dit betekent dat werknemers die gedurende het jaar zowel zijn in- als uitgestroomd, hier niet zijn meegenomen.

Ongeveer 79 procent van de werknemers op 31 december 2021 was op 31 december 2020 reeds actief bij hetzelfde bedrijf. 4 procent van de werknemers is van werkgever gewisseld, maar wel op beide peilmomenten actief binnen de agrarische en groene sector. De overige 17 procent is in het afgelopen jaar ingestroomd in de sector. Daartegenover staat dat jaarlijks ook ongeveer 16 procent uitstroomt. De arbeidsmobiliteit ligt op een vergelijkbaar niveau als op de totale arbeidsmarkt.

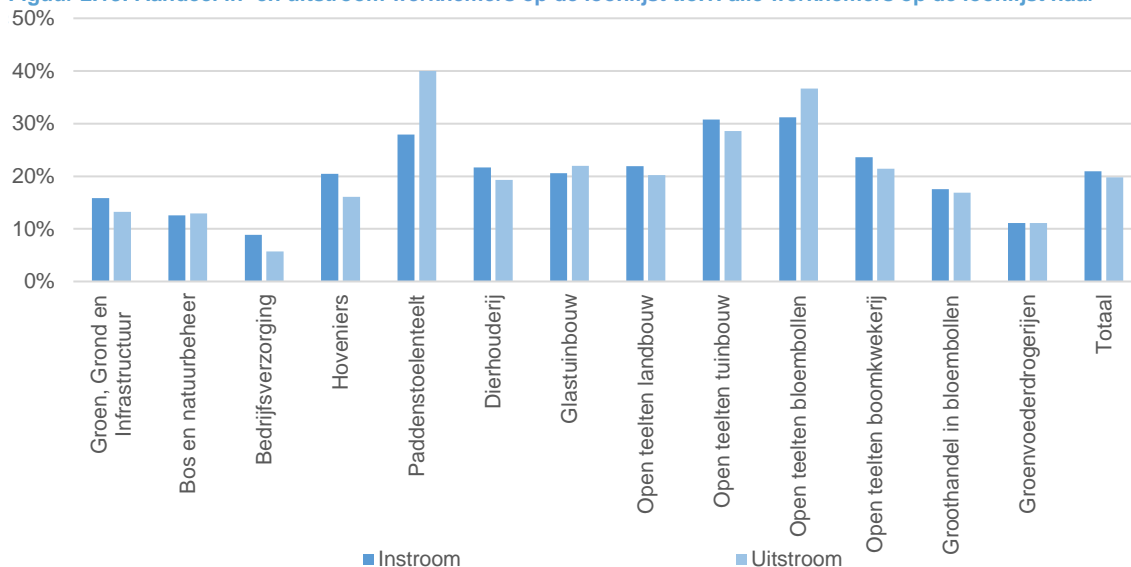
Figuur 2.12: Arbeidsmobiliteit van werknemers op de loonlijst, 2016-2021, kalenderjaar (bron: CBS-microbestanden)

De sectoren open teelten tuinbouw, open teelten bloembollen en paddenstoelenteelt kennen een relatief hoge mobiliteit. De sector bedrijfsverzorging, groenvoederdrogerijen en bos- en natuurbeheer (en in mindere

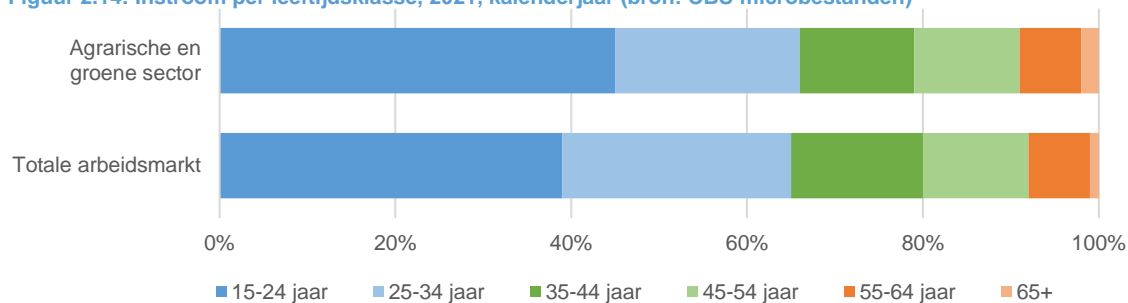
mate ook de sectoren groothandel in bloembollen en Groen, Grond en Infrastructuur) vallen op door een lagere arbeidsmobiliteit.

Figuur 2.13: Aandeel in- en uitstroom werknemers op de loonlijst t.o.v. alle werknemers op de loonlijst naar

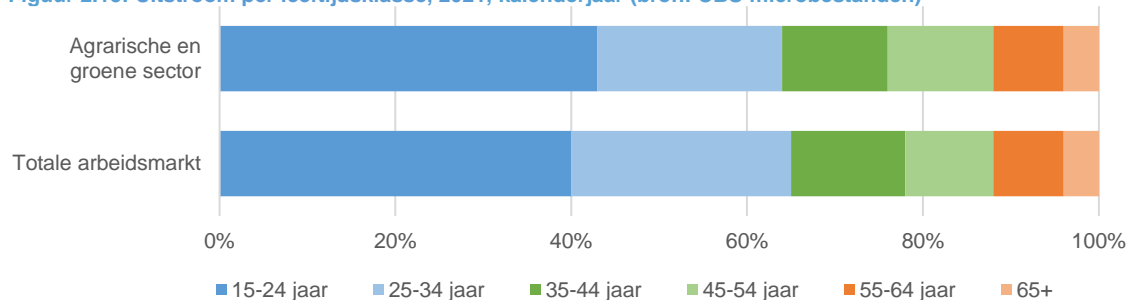

De in- en uitstroom bestaat in beide gevallen voor het grootste gedeelte uit jongeren (15 tot en met 24 jaar). Voor de instroom is dit ruim 45 procent van de totale instroom, terwijl dit voor de uitstroom 2 procentpunt lager is. Op de totale arbeidsmarkt zijn de aandelen van deze groep lager, maar rekening houdend met het feit dat er meer jongeren werken in de agrarische en groene sector in vergelijking met de totale arbeidsmarkt is het aandeel jongeren bij de in- en uitstroom vergelijkbaar met de totale arbeidsmarkt. De hoge mobiliteit onder jongeren komt grotendeels door bijbaantjes die een weinig structureel karakter hebben en daarnaast door de carrière die mensen vooral in hun eerste arbeidsjaren maken.

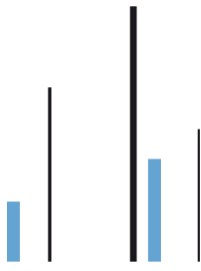
Figuur 2.14: Instroom per leeftijdsklasse, 2021, kalenderjaar (bron: CBS-microbestanden)

Figuur 2.15: Uitstroom per leeftijdsklasse, 2021, kalenderjaar (bron: CBS-microbestanden)

3

Sector in perspectief

Dit arbeidsmarktonderzoek heeft betrekking op de situatie in de agrarische en groene sector van eind 2021. Er hebben zich sinds die tijd veel ontwikkelingen voorgedaan die naar verwachting in meer of mindere mate impact gaan hebben op de arbeidsmarkt in de agrarische en groene sector. De omvang van de gevolgen van die ontwikkelingen is op voorhand niet inschatten. Voorbeelden hiervan zijn de gestegen energieprijzen en uitzonderlijk hoge inflatie. Voor de agrarische en groene sector blijven (de eventuele gevolgen van) het overheidsbeleid omtrent stikstof de gemoederen eveneens flink bezighouden. Daarnaast is het natuurlijk onzeker of er een nieuwe opleving van het coronavirus komt die uiteindelijk ook effecten heeft voor de agrarische en groene sector. In vergelijking met andere sectoren waren de gevolgen van de maatregelen omtrent corona dan misschien beperkt, in sommige (deel)sectoren heeft corona zeker voor problemen gezorgd.

In dit hoofdstuk worden publicaties aangehaald van ABN-Amro, het Centraal Planbureau, ING, Kamer van Koophandel en het RIVM. Gezien het tempo waarin ontwikkelingen op verschillende dossiers dit moment plaatsvinden kan de informatie uit deze externe bronnen inmiddels achterhaald zijn. In voetnoten is steeds het moment van publiceren van de aangehaalde stukken genoteerd.

3.1 Economische vooruitzichten

Nu de coronacrisis achter ons lijkt te liggen, is er geen sprake van louter positieve economische vooruitzichten. Het CPB stelt in de macro-economische verkenning van 2023 het volgende: “Na sterk herstel uit de coronacrisis valt de groei nu terug doordat inflatie de huishoudbestedingen onder druk zet.”¹. Met name de hoge inflatie van bijna 10 procent zet de huishoudbestedingen onder druk. De groene sector (bijvoorbeeld hoveniers) heeft hier vaak meer last van dan de agrarische sector (bijvoorbeeld landbouw).

Het verleden laat zien dat er een verband bestaat tussen de nationale economische ontwikkelingen en de ontwikkelingen binnen de agrarische en groene sector, ook al is de agrarische en groene sector minder conjunctuurgevoelig dan veel andere sectoren. Het CPB verwacht voor het jaar 2023 een beduidend lagere groei van het bbp dan in de jaren 2021 en 2022¹. Een belangrijke oorzaak hiervoor is de afname van de consumptie van huishoudens, die weer veroorzaakt wordt door de hoge inflatie.

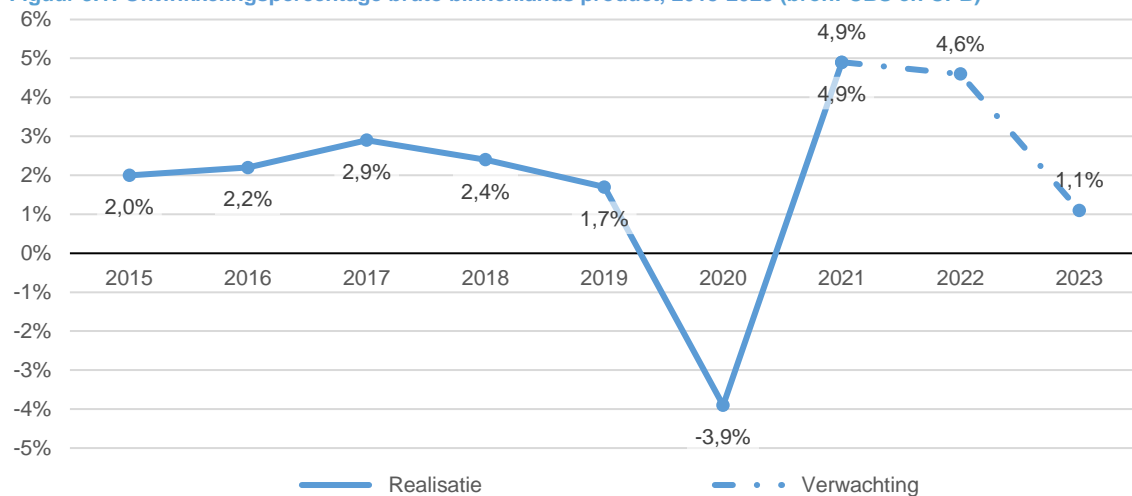
ING verwacht voor het jaar 2022 een krimp van 1,5% van de productie van de agrarische sector.² Het beeld in de sierteelt en de varkenshouderij is hierbij het minst gunstig vanwege de lage prijzen. Voor alle segmenten beperken de hoge energie- en grondstoffenkosten de rendementsverbetering flink. De oorlog

¹ CPB, *Macro-economische verkenning*, augustus 2022, <https://www.cpb.nl/sites/default/files/omnidownload/CPB-Concept-Macro-Economische-Verkenning-2023-augustus-2022.pdf>

² ING, *Agrarische sector wordt een krimpsector*, 9 juni 2022, <https://www.ing.nl/zakelijk/kennis-over-de-economie/uw-sector/outlook/agrarische-sector.html>

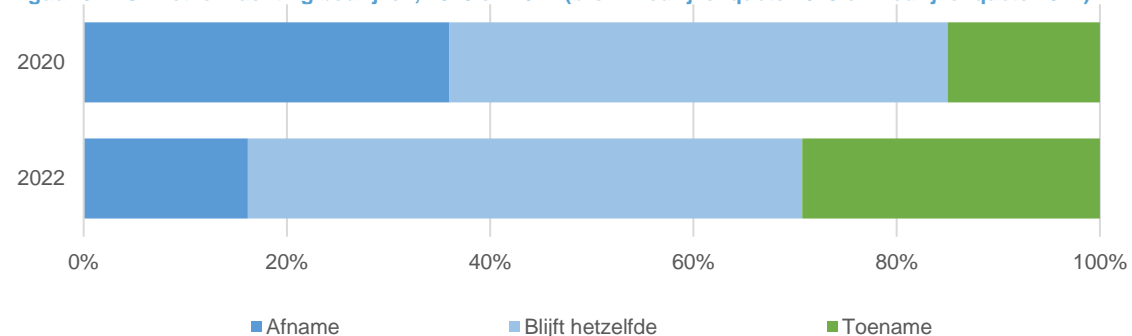
in Oekraïne brengt naast veel economische onzekerheid ook praktische problemen met zich mee voor vooral de glastuinbouw en de pluimveesector.

Figuur 3.1: Ontwikkelingspercentage bruto binnenlands product, 2015-2023 (bron: CBS en CPB)

De verwachte daling van de productie in de agrarische en groene sector in 2022 door ING is niet terug te zien in de resultaten van de bedrijvenenquête. In totaal verwacht 29 procent van de bedrijven in de agrarische en groene sector in het jaar 2022 een toename van de omzet ten opzichte van het voorgaande jaar. Dit is een verdubbeling ten opzichte van het aandeel bedrijven met een positieve omzetverwachting in 2020. Aan de andere kant is het aandeel bedrijven dat verwacht dat de omzet af zal nemen meer dan gehalveerd (van 36 naar 16 procent). De sector heeft dus duidelijk positievere verwachtingen dan in 2020 en er zijn meer bedrijven die een toename verwachten dan een afname.

Figuur 3.2: Omzetverwachting bedrijven, 2020 en 2022 (bron: Bedrijvenquête 2019 en Bedrijvenquête 2021)

Op sectorniveau verwachten relatief veel bedrijven binnen de glastuinbouw en de open teelten tuinbouw een afname van de omzet. Deze sectoren lijken in andere analyses ook de meeste problemen te ondervinden van de oorlog in Oekraïne en de stijgende grondstoffen- en energieprijzen.

3.2 Stikstofproblematiek

Het overheidsbeleid rondom stikstof en de gevolgen voor de agrarische en groene sector zijn een gevoelig punt. Niet alleen voor boeren en andere werkenden in de agrarische en groene sector, maar voor de maatschappij als geheel. De sector verkeert net als de afgelopen jaren in onzekerheid, omdat plannen nog

geen concrete invulling hebben gekregen en bovendien nog volop ter discussie staan in de maatschappij. Deze paragraaf probeert een achtergrond te schetsen bij de huidige en eventuele toekomstige problemen omtrent stikstof.

De uitstoot van stikstof is een complexe problematiek. Dit speelt al sinds de jaren tachtig. Enerzijds is stikstof waardevol voor de agrarische en groene sector, maar anderzijds zorgt stikstof voor een hogere voedselrijkdom en verzuring van de bodem met als gevolg een afname van de diversiteit aan plantensoorten en effecten op de vogelstand en andere fauna. Sinds 2010 is de afname in de uitstoot van NH₃ gestagneerd. Hierdoor voldoet Nederland niet meer aan de Vogel en habitatrichtlijn (VHR) waar Europese lidstaten aan zijn gebonden. Het Programma Aanpak Stikstof (PAS), dat de overheid in 2015 introduceerde, zou de uitstoot van stikstof verder moeten verminderen en de negatieve gevolgen ervan moeten beperken, maar in mei 2019 oordeelde de Raad van State dat het PAS niet voldeed. Per juli 2021 is de Wet Stikstofreductie en Natuurverbetering in werking getreden. Hierin staat onder andere een resultaatsverplichting voor de stikstofreductie. Hierop volgend zijn meerdere programma's opgesteld die deze stikstofreductie moeten verwezenlijken waaronder het programma Stikstofreductie en Natuurverbetering.

Vanwege het stikstofbeleid en de daarop volgende inkrimping van de veestapel liggen de productievolumes in de veehouderij onder druk. Volgens ING wordt er dit jaar een volumedaling verwacht van 1,5% in de agrarische sector³. Volgens berekeningen van het RIVM is de bijdrage van landbouw aan de stikstofdepositie in gevoelige natuurgebieden 40 procent (45 procent als naar heel Nederland wordt gekeken en 66 procent als buitenlandse invloeden niet meegeteld worden)⁴.

Vanwege het grote aandeel van de sector en de gestelde richtlijnen heeft het kabinet doelen opgesteld die de stikstofdepositie van de landbouw moeten reduceren. Zo is er extra geld beschikbaar gesteld voor varkenshouderijen die willen stoppen, worden veehouders die willen stoppen uitgekocht en is er extra geld om stallen te verduurzamen. Het kabinet heeft besloten dat de veestapel moet krimpen met 30% om de stikstofuitstoot te verminderen⁵. Minister voor Natuur en Stikstof Van der Wal vertelt: "Het eerlijke verhaal is dat niet alle boeren door kunnen met hun onderneming". Mochten al deze maatregelen niet tot de gewenste halvering van de stikstofdepositie in 2030 lijden, dan gaat het kabinet ervan uit dat extra maatregelen in de landbouw, en meer specifiek in de dierhouderij, onvermijdelijk zijn.

Deze 'stikstofmaatregelen' drukken de groei van de agrarische sector en dan met name die van de dierhouderijen⁶. ING voorspelt een krimp voor de komende jaren.⁷ Ook ABN AMRO voorspelt een krimp in 2022 en 2023 van het volume voor de melkveehouderij, varkenshouderij, pluimvee en de akkerbouw van 0 tot 5 procent per jaar.

³ ING, *Agrarische sector wordt een krimpsector*, 09-06-2022, <https://www.ing.nl/zakelijk/kennis-over-de-economie/uw-sector/outlook/agrarische-sector.html>

⁴ RIVM, <https://www.rivm.nl/stikstof/actueel> en CBS, <https://www.cbs.nl/nl-nl/dossier/dossier-stikstof/stikstofdepositie>

⁵ Kamer van Koophandel, *Stikstofmaatregelen in jouw sector: hoe zit het?*, 18-07-2022, <https://www.kvk.nl/advies-en-informatie/innovatie/duurzaam-ondernemen/stikstofmaatregelen-in-jouw-sector-hoe-zit-het/>

⁶ ABN AMRO, *Hogere kosten beperken productie in land- en tuinbouw*, 04-02-2022, <https://www.abnamro.nl/nl/zakelijk/insights/sectoren-en-trends/sectorprognoses/agrarisch/hogere-kosten-beperken-productie-in-land-en-tuinbouw.html>

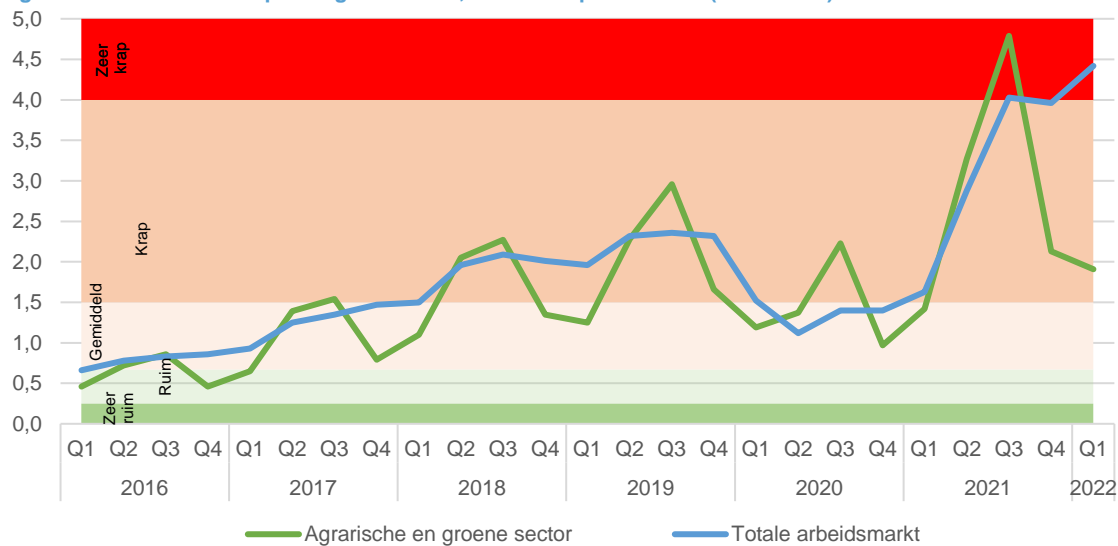
⁷ ING, *Agrarische sector wordt een krimpsector*, 09-06-2022, <https://www.ing.nl/zakelijk/kennis-over-de-economie/uw-sector/outlook/agrarische-sector.html>

3.3 Arbeidsmarktspanning

Vanaf 2009 was de spanning op de gehele Nederlandse arbeidsmarkt als gevolg van de kredietcrisis laag. Tussen 2015 en 2022 is de spanning op de Nederlandse arbeidsmarkt enorm opgelopen tot een zeer krappe arbeidsmarkt in begin 2022. De Nederlandse arbeidsmarkt is nog nooit zo krap geweest als in het eerste kwartaal van 2022 (UWV). De afname van de arbeidsmarktspanning tijdens de coronacrisis is in het jaar 2021 teniet gedaan. In de macro-economische verkenning van het CPB wordt uitgegaan van een werkloosheidspercentage in 2023 van 3,9 procent. Dit is iets hoger dan het verwachte werkloosheidspercentage van 2022, waardoor de arbeidsmarktspanning mogelijk ook iets zal afnemen. Het vinden van voldoende gekwalificeerd personeel zal desondanks een lastige opgave blijven.

De agrarische en groene sector volgt een vergelijkbare ontwikkeling als de totale Nederlandse arbeidsmarkt, alleen spelen in deze sector ook seizoenseffecten een belangrijke rol. Dit is terug te zien in de ontwikkeling van de arbeidsmarktspanning, net zoals het eerder was terug te zien in het aantal ontstane vacatures.

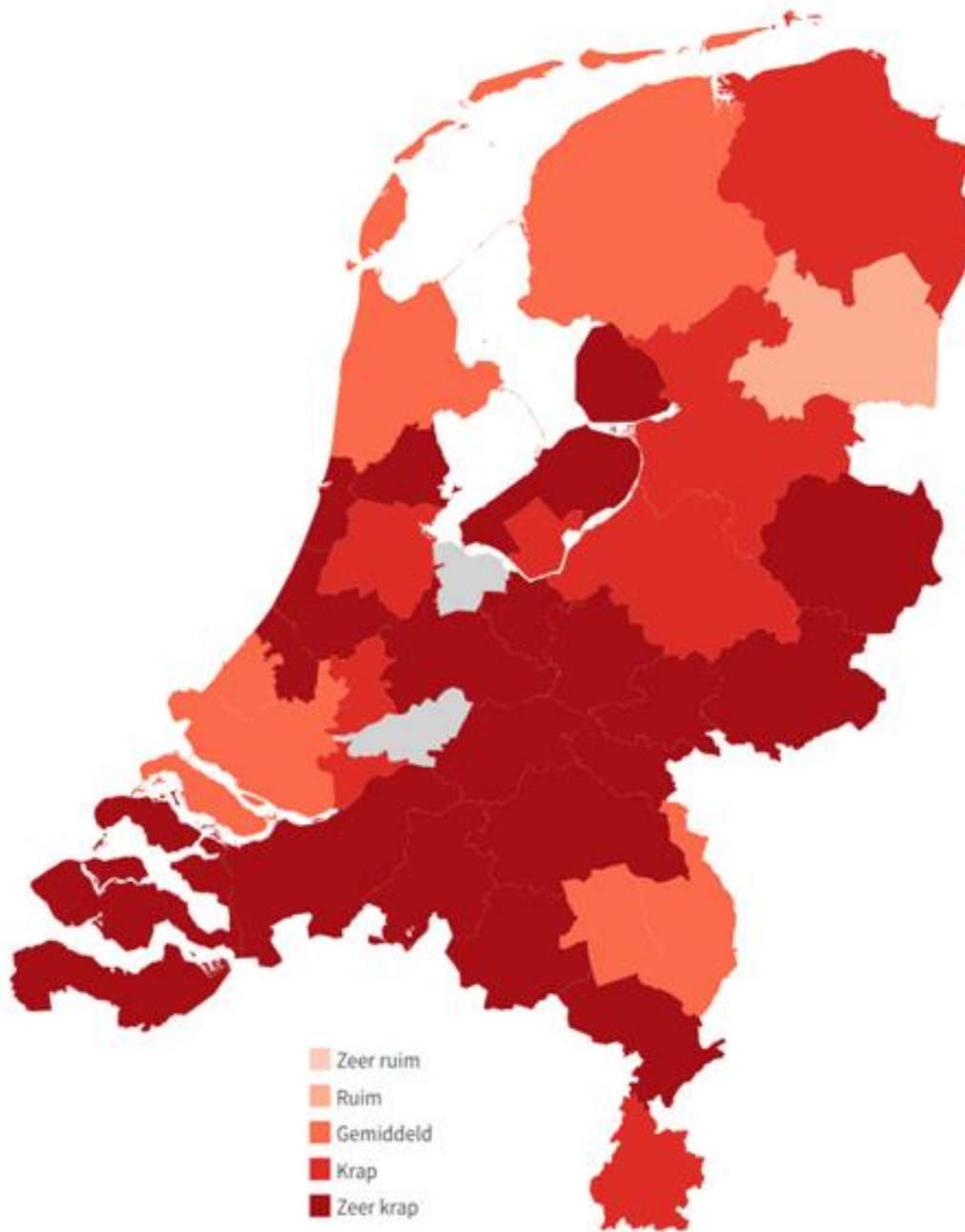
Figuur 3.3: Arbeidsmarktspanningsindicator⁸, 2016-2022 per kwartaal (bron: UWV)

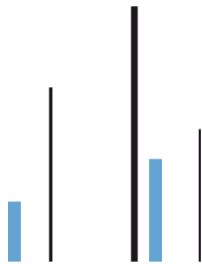
De krapte van de agrarische en groene sector verschilt bovendien sterk per regio. In de onderstaande figuur is te zien dat de arbeidsmarkt voor de agrarische en groene sector bijvoorbeeld niet heel krap was in noordelijke regio's en de regio Rotterdam-Den Haag, terwijl de provincies Gelderland, Noord-Brabant en Zeeland een zeer hoge arbeidsmarktspanning kennen.

⁸ De arbeidsmarktspanningsindicator wordt berekend door het aantal openstaande vacatures te delen door het aantal personen met een WW-uitkering met een verstreken WW-duur van minder dan een half jaar. Deze grootheden worden gebruikt als benadering van de openstaande vraag en direct beschikbaar aanbod. De arbeidsmarktspanningsindicator kan een getal opleveren tussen 0 en oneindig. Hoe hoger het getal, hoe hoger de spanning op de arbeidsmarkt voor werkgevers. Bij veel kortdurend werklozen en weinig openstaande vacatures is de arbeidsmarkt ruim. Bij veel openstaande vacatures ten opzichte van het aantal kortdurend werklozen is de arbeidsmarkt zeer krap. Er wordt uitgegaan van een indeling in vijf categorieën: zeer ruim, ruim, gemiddeld, krap en zeer krap.

Figuur 3.4: Arbeidsmarktspanningsindicator agrarische en groene sector, vierde kwartaal 2021 (bron: UWV)

4

Agrarisch en groen onderwijs

4.1 Omvang & ontwikkeling

Het aantal vmbo-leerlingen met een landbouwprofiel (derde en vierde leerjaar) is vanaf het schooljaar '15-'16 tot en met het schooljaar '18-'19 gestegen. Daarna is het aantal vmbo-leerlingen weer gedaald tot eenzelfde niveau als in het schooljaar '15-'16. In totaal waren er in het schooljaar '21-'22 17.500 vmbo-leerlingen met een landbouwprofiel en in het schooljaar '20-'21 waren er 8.200 gediplomeerden met dit profiel.

20.400 studenten volgden in het collegejaar '21-'22 een voor de agrarische en groene sector relevante mbo-opleiding. Dit is een stijging (2,3 procent) ten opzichte van collegejaar '15-'16, maar in de drie voorgaande collegejaren is het hoger geweest. In het collegejaar '20-'21 waren er 6.000 gediplomeerden en dit is ondanks schommelingen in de tussenliggende jaren ongeveer gelijk aan het aantal in collegejaar '16-'17. In vergelijking met het totale mbo valt op dat het aandeel studenten dat een voor de agrarische en groene sector relevante opleiding volgt, afneemt. Bij de gediplomeerden binnen het totale mbo blijft het aandeel echter ongeveer gelijk.

Tabel 4.1: Aantal leerlingen/studenten¹, school/collegejaar '21-'22; aantal gediplomeerden en voortijdig schoolverlaters², school/collegejaar '20-'21 naar niveau en leerweg³ (bron: DUO via CBS-microbestanden)

		Studenten	Gediplomeerden	Voortijdige schoolverlaters
Vmbo	Basis	4.600	2.500	500
	Kader	6.500	3.200	400
	Gemengd	4.900	1.800	700
	Theoretisch	1.500	800	300
	Totaal	17.500	8.200	1.900
Mbo	Bol	13.900	3.600	2.500
	Bbl	6.000	1.700	1.200
	Niveau 1	800	400	200
	Niveau 2	4.300	1.500	800
	Niveau 3	7.700	2.100	1.400
	Niveau 4	7.700	1.900	1.300
	Totaal	20.400	6.000	3.700
Hoger onderwijs	Associate degree	400	100	100
	Hbo bachelor	5.600	800	600
	Wo bachelor	1.500	300	200
	Master	1.500	400	100
	Totaal	9.000	1.500	900

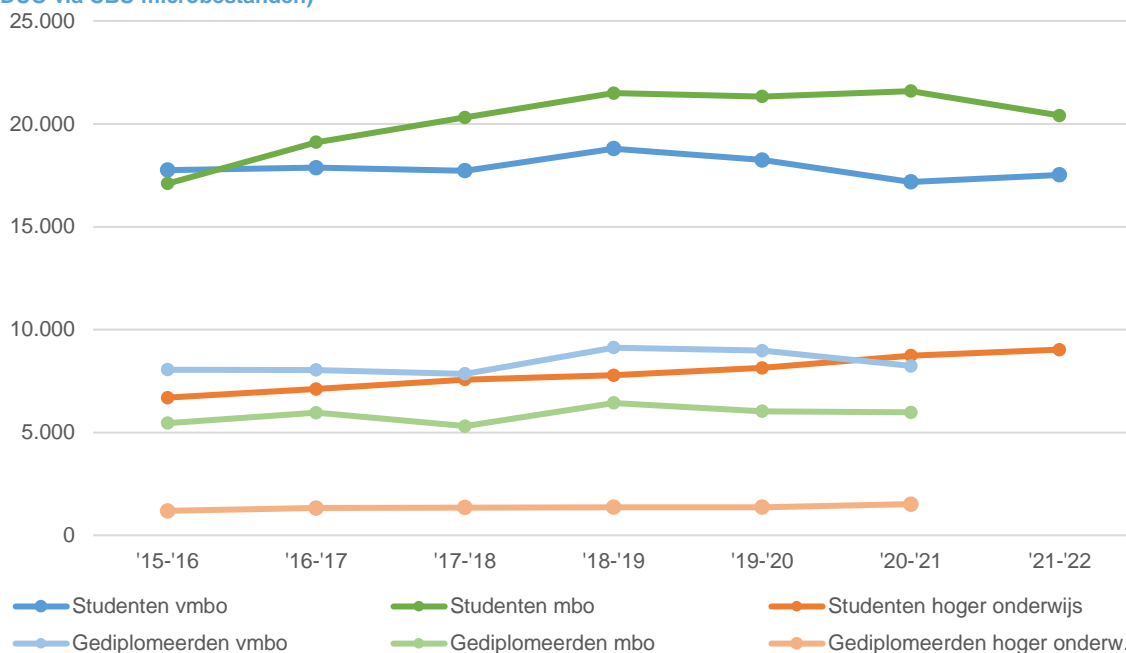
In het hoger onderwijs (onderwijs aan een hbo of universiteit) volgden in collegejaar '21-'22 8.700 studenten een relevante opleiding voor de agrarische en groene sector. Ten opzichte van collegejaar '15-'16 is dit een stijging van 34,8 procent. Het aantal gediplomeerden was in collegejaar '20-'21 1.500 en dit betekent een stijging van 27,3 procent in vergelijking met collegejaar '15-'16. Het merendeel van de relevante opleidingen in het hoger onderwijs voor de agrarische en groene sector betreft hbo-opleidingen, terwijl de groei binnen het gehele hoger onderwijs vooral bij de universiteiten terecht komt.

¹ Bij het vmbo kiezen studenten pas na het tweede leerjaar een profiel. Het aantal leerlingen heeft daarom bij het vmbo uitsluitend betrekking op het 3^e en 4^e leerjaar.

² Voortijdig schoolverlaters zijn personen die een opleiding hebben gevolgd en een jaar later niet meer dezelfde opleiding volgen en ook geen diploma voor deze opleiding gehaald hebben.

³ Extranei is niet naast de leerwegen gepresenteerd. Het totaal is daardoor hoger dan de som van bol en bbl.

Figuur 4.1: Aantal studenten¹ en gediplomeerden naar type onderwijs, collegejaren '15-'16 t/m '21-'22 (bron: DUO via CBS-microbestanden)

Tabel 4.2: Aantal studenten, collegejaar '21-'22; aantal gediplomeerden en voortijdig schoolverlaters, collegejaar '20-'21 naar opleidingsrichting⁴ (bron: DUO via CBS-microbestanden)

		Studenten	Gediplomeerden	Voortijdige schoolverlaters
Mbo	Combinatie	1.200	700	300
	Bos en natuur	400	100	100
	Dierhouderij	10.300	2.800	1.900
	Hoveniers	4.800	1.300	1.000
	Groen, Grond en Infrastructuur	5.200	1.500	800
	Open teelten	1.400	400	200
	Glastuinbouw	1.400	400	200
	Totaal	20.400	6.000	3.700
Hoger onderwijs	Combinatie	3.700	700	400
	Bos en natuur	1.600	300	100
	Dierhouderij	3.400	500	400
	Hoveniers	300	0	0
	Totaal	9.000	1.500	900

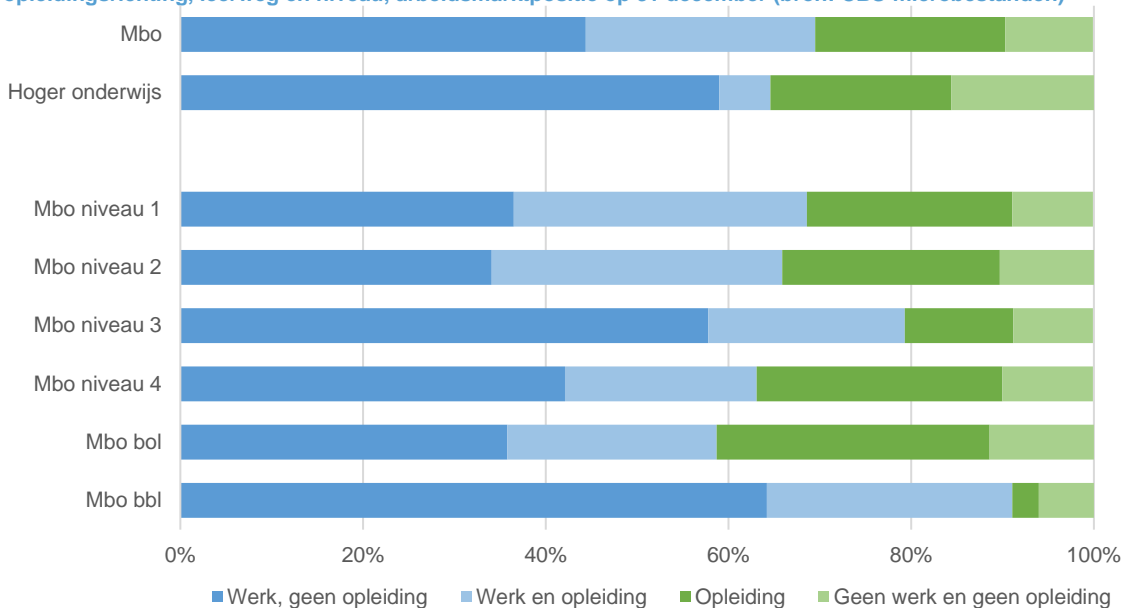
⁴ Opleidingen ingedeeld naar sector op basis van crebo of croho. Opleidingen die onder meerdere cao gerelateerde richtingen vallen worden bij de uitsplitsing bij iedere richting volledig meegeteld. Dit betekent dus dat één en dezelfde student bij meerdere opleidingsrichtingen meegeteld kan worden. Bij de gepresenteerde totalen en bij andere uitsplitsingen dan naar richting worden deze opleidingen één keer meegeteld.

4.2 Aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt

In de voorgaande paragraaf is te zien dat binnen het gehele onderwijs het aantal studenten en gediplomeerden bij relevante opleidingen voor de agrarische en groene sector toeneemt. Dit betekent dat ook het potentiële aanbod van arbeidskrachten met een sectorspecifieke opleidingsachtergrond stijgt. In deze paragraaf wordt onder meer gekeken in hoeverre de gediplomeerden vervolgens ook een baan vinden en in de agrarische en groene sector actief worden.

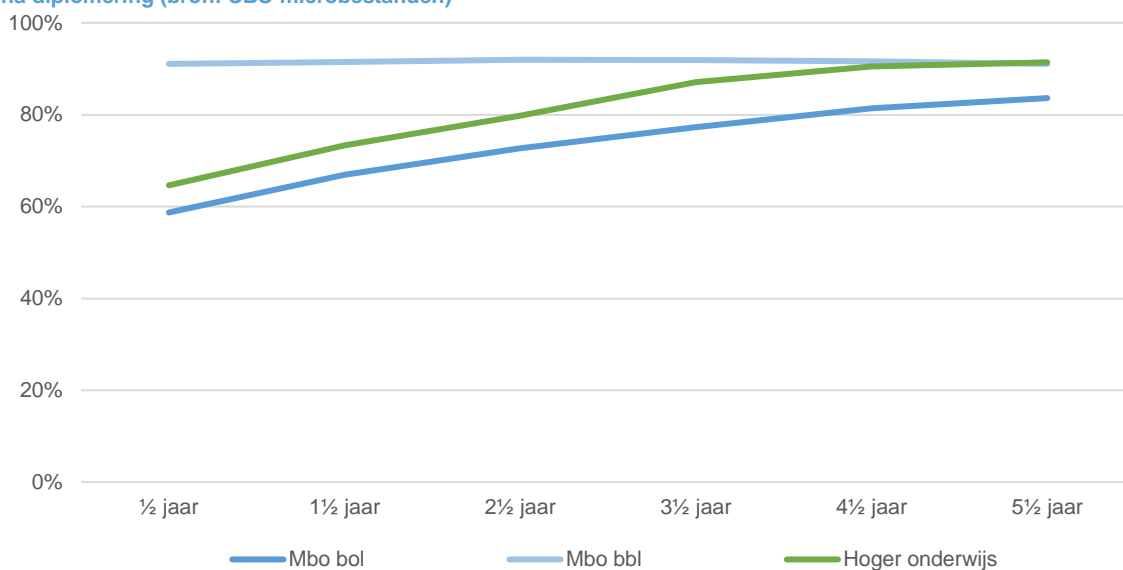
70 procent van de mbo-gediplomeerden heeft een half jaar na diplomering een baan van tenminste 12 uur (waarvan 44 procentpunt ook nog een vervolgopleiding volgt). In het hoger onderwijs geldt dit voor 65 procent van de gediplomeerden (6 procentpunt volgt gelijktijdig een vervolgopleiding). Dit betekent echter niet dat de andere gediplomeerden werkloos thuis zitten. Zowel bij het mbo als hoger onderwijs is ongeveer 20 procent van de gediplomeerden direct een vervolgopleiding gaan volgen zonder daarnaast een baan te hebben van minstens 12 uur. Respectievelijk 8 en 15 procent van de gediplomeerden binnen het mbo en het hoger onderwijs heeft een half jaar na diplomering geen baan van tenminste 12 uur en volgt ook geen vervolgopleiding. Voor een deel zal gelden dat dit een keuze is, maar in vergelijking met het gehele middelbaar beroepsonderwijs en het hoger onderwijs is dit aan de hoge kant, ondanks dat de percentages de afgelopen jaren gedaald zijn.

Figuur 4.2: Aandeel gediplomeerden met een baan van tenminste 12 uur een ½ jaar na diplomering per opleidingsrichting, leerweg en niveau, arbeidsmarktpositie op 31 december (bron: CBS-microbestanden)

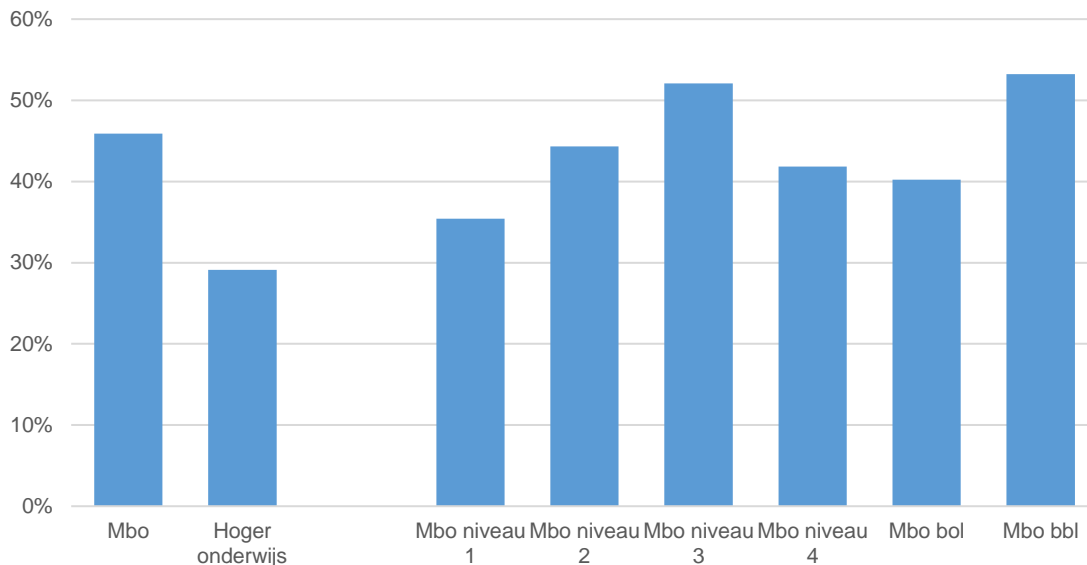
Binnen het mbo valt op dat gediplomeerden van niveau 3-opleidingen en bbl-opleidingen in veel gevallen direct een baan hebben na diplomering en dat relatief weinig wordt gekozen een vervolgopleiding te volgen. Dit heeft er mede mee te maken dat veel niveau 3-opleidingen bbl-opleidingen zijn. Voor bbl-opleidingen is dit een logisch gevolg van het reeds werken bij een bedrijf als onderdeel van de opleiding. Voor bol- en hoger onderwijsopleidingen stijgt het aandeel met een baan van minstens 12 uur in de jaren na diplomering gestaag. Dit komt grotendeels doordat de vervolgopleidingen ook meer en meer afgerond zijn. Op de lange termijn hebben gediplomeerden van bbl- en hoger onderwijsopleidingen met ongeveer 90 procent het hoogste aandeel met een baan van minstens 12 uur.

Figuur 4.3: Aandeel gediplomeerden met een baan van tenminste 12 uur, per leerweg, ½ jaar tot en met 5½ jaar na diplomering (bron: CBS-microbestanden)

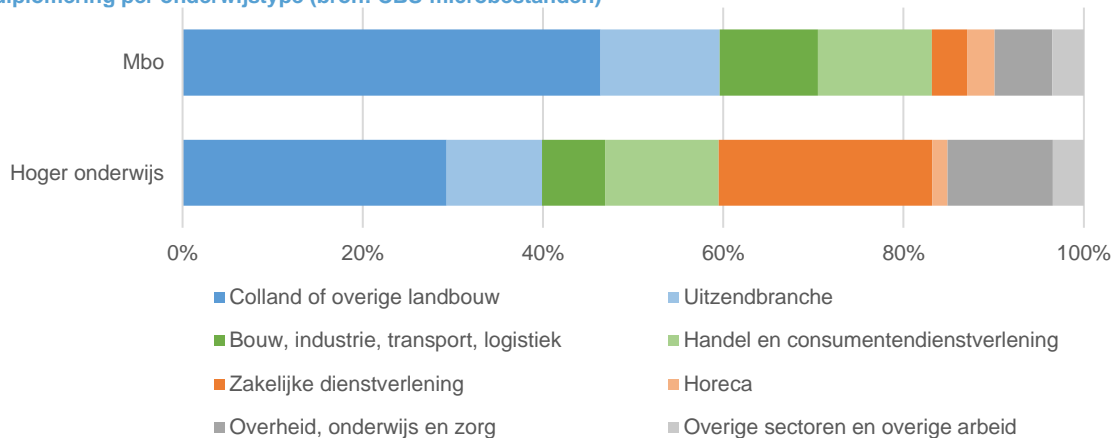
In dit hoofdstuk is uitsluitend gekeken naar agrarische en groene opleidingen. Dat betekent echter niet dat alle gediplomeerden ook in de sector gaan werken. 45 procent van de gediplomeerden van het mbo met een baan van tenminste 12 uur is een half jaar na diplomering actief binnen de agrarische en groene sector. Doordat het hoger onderwijs zich richt op een bredere arbeidsmarkt dan de agrarische en groene sectoren zoals aangesloten bij Colland Arbeidsmarkt, is dit voor hbo'ers slechts 29 procent. De gediplomeerden met een niveau 3-opleiding vallen vergeleken met mbo-gediplomeerden van andere niveaus in positieve zin op met 52 procent werkend in de sector, terwijl van de gediplomeerden van niveau 1 slechts 33 procent binnen de sector actief is. Dat is een logisch gevolg van het feit dat niveau 1 brede opleidingen betreft.

Figuur 4.4: Aandeel gediplomeerden met een baan van tenminste 12 uur een ½ jaar na diplomering in de Colland-sectoren of andere agrarische sectoren van alle gediplomeerden met een baan van tenminste 12 uur per leerweg en niveau (bron: CBS-microbestanden)

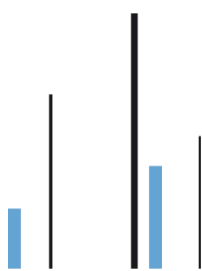

Een groot deel van de gediplomeerden gaat misschien niet direct werken voor een bedrijf uit de agrarische en groene sector, maar zo'n 12 procent van de gediplomeerden die gaan werken, komt terecht in de uitzendbranche. Via die route zal een aanzienlijk deel alsnog actief zijn binnen de agrarische en groene sector. Daarnaast komt een aanzienlijke groep vanuit het mbo terecht binnen de handel en de bouw. Vanuit het hoger onderwijs gaan veel gediplomeerden in de zakelijke dienstverlening werken.

Figuur 4.5: Aandeel gediplomeerden per arbeidsmarktsector met een baan van tenminste 12 uur een ½ jaar na diplomering per onderwijstype (bron: CBS-microbestanden)

5

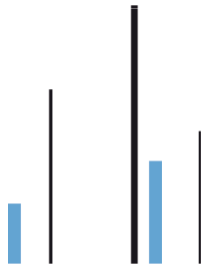

Sectoren in beeld

In de voorgaande hoofdstukken is steeds de totale agrarische en groene sector besproken met slechts beperkte aandacht voor de onderliggende sectoren. In het bijbehorende dashboard en de sectorfiches (<https://www.collandarbeidsmarkt.nl/sectorfiches/>) kunnen de cijfers voor de onderliggende sectoren en deelsectoren bekeken worden. Figuur 5.1 geeft echter al een eerste inzicht in hoe de verschillende sectoren qua profiel van elkaar verschillen. Dit is gedaan door per kenmerk te kijken hoe een sector relatief zich verhoudt tot de andere sectoren (voor statistici: hiervoor is gebruik gemaakt van z-scores). Dit betekent bijvoorbeeld dat voor een sector aangegeven kan zijn dat het aandeel mannen laag is in vergelijking met de andere agrarische en groene sectoren, maar dit kan in vergelijking met de totale arbeidsmarkt in theorie nog steeds hoog zijn.

Figuur 5.1: Relatieve score per sector (z-score) per kenmerk t.o.v. de andere agrarische en groene sectoren, 2021 (bron: Colland-bedrijvenregister, CBS-microbestanden en Bedrijvenquête 2022)

Werkgevers- en werknemersorganisaties

AVIH	Algemene Vereniging Inlands Hout, branchevereniging voor ondernemers in de bos- en houtsector.
Anthos	Koninklijke Handelsbond voor Boomkwekerij- en Bolproducten, brancheorganisatie van de handelsbedrijven in bloembollen en boomkwekerijproducten.
CNV Vakmensen	CNV Vakmensen.nl, vakbond voor de sectoren bouw, voeding, vervoer, industrie en facilitaire dienstverlening.
COBK	Centrale Organisatie Broedeieren en Kuikens.
CUMELA Nederland	CUMELA Nederland, brancheorganisatie voor groen, grond en infrastructuur.
FNV	Federatie Nederlandse Vakbeweging.
Glastuinbouw Nederland	Glastuinbouw Nederland is de verkorte statutaire naam van LTO Glaskracht Nederland. Hierin werken samen LTO Noord, ZLTO en LLTB.
HZC	Vakvereniging Het Zwarte Corps. Bond van machinegebonden personeel.
KAVB	Koninklijke Algemeene Vereeniging voor Bloembollencultuur, branchevereniging van de bloembollensector.
LLTB	Limburgse Land- en Tuinbouw Bond.
LTO Nederland	Land- en Tuinbouw Organisatie Nederland.
LTO Noord	Vereniging van en voor agrarische ondernemers in de 9 provincies boven de Maas.
NFO	Nederlandse Fruittelers Organisatie, belangenbehartiger voor de fruitteelt.
POV	Producenten Organisatie Varkenshouderij.
Plantum	Branchevereniging voor de sector zaden en jonge planten.
VBNE	Vereniging van Bos- en Natuurterreineigenaren.
VHG	Vereniging voor hoveniers, groenvoorzieners, boomspecialisten, dak- en gevelbegroeners en interieurbeplanters.
VLBO	Vereniging Landschapsbeheer Organisaties.
WAB	Werkgeversvereniging AB Nederland.
ZLTO	Zuidelijke Land- en Tuinbouw Organisatie, vereniging voor boeren en tuinders in Zeeland, Noord-Brabant en Zuid-Gelderland.